

**RECENZJA: MATEUSZ WOJTANOWSKI,
KULTUROWA JUDYCJALIZACJA
ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ
A INTERPRETACJA PRAWA
ADMINISTRACYJNEGO, ACTA
UNIVERSITATIS WRATISLAVIENSIS NO
4396, WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU
WROCŁAWSKIEGO, WROCŁAW 2025, SS. 313.**

MARCIN KONARSKI*

Streszczenie

Monografia Mateusza Wojtanowskiego proponuje oryginalną koncepcję kulturowej judycjalizacji administracji publicznej, zgodnie z którą związanie jej prawem należy rozumieć nie tylko jako podporządkowanie normom, lecz jako uczestnictwo w kulturze prawniczej i wspólnocie interpretacyjnej. Autor przełamuje tradycyjne przeciwstawienie sędziego i urzędnika, ukazując tego drugiego jako pełnoprawnego interpretatora prawa. Recenzowana praca łączy analizę teoretycznoprawną z badaniem praktyki orzeczniczej, ujawniając rozbieżności między formalistycznym modelem wykładni a rzeczywistym pluralizmem interpretacyjnym. Wpisując się w nurt postanalitycznej filozofii prawa, monografia integruje teorię i dogmatykę oraz formułuje propozycję normatywną o istotnym znaczeniu dla rozumienia roli administracji publicznej w demokratycznym państwie prawnym.

Słowa kluczowe: prawo administracyjne, teoria prawa, wykładnia prawa, kultura prawna, judycjalizacja.

* Dr, Uczelnia Łukaszewski w Warszawie (Polska), e-mail: marcinkonarski@op.pl, ORCID: 0000-0001-8791-884X.

REVIEW: MATEUSZ WOJTANOWSKI, *KULTUROWA JUDYCJALIZACJA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ A INTERPRETACJA PRAWA ADMINISTRACYJNEGO*, ACTA UNIVERSITATIS WRATISLAVIENSIS NO 4396, UNIVERSITY OF WROCLAW PRESS, WROCLAW 2025, PP. 313.

Abstract

Mateusz Wojtanowski's monograph proposes an original concept of the cultural judicialisation of public administration, according to which its subjection to the law should be understood not merely as compliance with legal norms, but as participation in legal culture and an interpretative community. The author breaks down the traditional opposition between judge and civil servant, presenting the latter as a fully-fledged interpreter of the law. This work combines theoretical legal analysis with an examination of judicial practice, revealing discrepancies between the formalist model of interpretation and actual interpretative pluralism. As part of the post-analytic philosophy of law, the monograph integrates theory and legal doctrine and formulates a normative proposal of significant importance for understanding the role of public administration in a democratic state governed by the rule of law.

Keywords: administrative law, theory of law, interpretation of law, legal culture, judicialisation.

Recenzowana monografia podejmuje ambitną próbę reinterpretacji relacji między administracją publiczną a prawem, poprzez *de facto* zaproponowanie autorskiej koncepcji kulturowej judycjalizacji administracji publicznej. Głównym celem pracy jest wykazanie, że związanie administracji prawem nie powinno być redukowane do formalnego podporządkowania przepisom, lecz rozumiane jako integracja z kulturą prawniczą, pojmowaną jako wspólne uniwersum interpretacyjne prawników – *mutatis mutandis* obejmujące również urzędników administracji publicznej.

Związany z wrocławskim ośrodkiem akademickim Autor stawia tezę, że dominujące w polskim dyskursie prawniczym przeciwstawienie sędziego i urzędnika jest nie tylko uproszczone, ale również – *in fine* – normatywnie szkodliwe. W jego miejsce proponuje ujęcie urzędnika jako pełnoprawnego uczestnika profesjonalnej wspólnoty interpretacyjnej prawa.

Monografia Mateusza Wojtanowskiego cechuje się starannie zaprojektowaną, logicznie spójną strukturą, która nie ma charakteru wyłącznie porządkującego (*non solum*), lecz pełni istotną funkcję argumentacyjną. Układ pracy odzwierciedla drogę badawczą Autora: od diagnozy pola problemowego, przez krytyczną analizę zastanych praktyk i teorii, aż po sformułowanie oraz zastosowanie autorskiej koncepcji teoretycznoprawnej.

Konstrukcja czterech zasadniczych części monografii podzielonych na dziesięć rozdziałów jest przejrzysta i funkcjonalna. Część pierwsza, składająca się z dwóch rozdziałów, ma charakter deskryptywno-diagnostyczny, Autor rekonstruuje w niej kulturowe i instytucjonalne uwarunkowania prawa administracyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem relacji między administracją publiczną a sądownictwem administracyjnym. Już na tym etapie widoczna jest konsekwencja metodologiczna polegająca na łączeniu analizy systemowej z refleksją teoretycznoprawną i filozoficzną. Prawo administracyjne nie jest traktowane jako autonomiczny zbiór norm

(*per se*), lecz jako przestrzeń praktyk interpretacyjnych osadzonych w określonej kulturze prawniczej.

Kolejna część jak poprzednia składa się z dwóch rozdziałów, pełni funkcje krytyczno-analityczną i koncentruje się na wybranych, kontestowanych zabiegach interpretacyjnych w prawie administracyjnym. Szczególnym walorem tej części jest oparcie wywodu na szczegółowej analizie orzecznictwa sądów administracyjnych, zestawianego z poglądami doktryny oraz komentarzem autorskim. Co więcej, Autor nie ogranicza się do opisu rozstrzygnięć (*ad casum*), lecz rekonstruuje ich ukryte założenia interpretacyjne, ujawniając napięcia między deklarowaną formalistyczną wizją stosowania prawa a faktyczną praktyką interpretacyjną (*in concreto*). Metodologicznie część ta stanowi przykład świadomego wykorzystania instrumentarium analitycznego teorii prawa do badania systemu prawa administracyjnego.

Z kolei część trzecia, składająca się z trzech rozdziałów, ma charakter *stricte* teoretycznoprawny. Autor podejmuje w niej rekonstrukcję i krytyczną analizę trzech wpływowych projektów interpretacji prawniczej (Artura Kozaka, Marcina Matczaka i Wojciecha Jakimowicza), traktując je jako konkurencyjne lub komplementarne modele podejścia do interpretacji prawa administracyjnego. Na szczególne uznanie zasługuje fakt, że rekonstrukcja ta nie ma charakteru referującego (*sensu largo*), lecz jest prowadzona z jasno określonej perspektywy metodologicznej, przy jednoczesnym zachowaniu rzetelności i wrażliwości na wewnętrzną logikę analizowanych koncepcji. Autor skutecznie pokazuje, że spory teoretyczne dotyczące interpretacji prawa mają bezpośrednie znaczenie dla praktyki administracyjnej.

Ostatnia część, składająca się z trzech rozdziałów, stanowi kulminację wywodu i zawiera autorską propozycję normatywną w postaci koncepcji kulturowej judycjalizacji administracji publicznej. Jej istotną zaletą jest to, że nie pozostaje ona na poziomie abstrakcyjnego postulatu, lecz zostaje skonfrontowana z konkretnymi problemami interpretacyjnymi oraz instytucjonalnymi (m.in. „różne prędkości” interpretacji, urzędnicza niezawisłość, problem bezprawnych poleceń służbowych). Dzięki temu monografia zachowuje równowagę między refleksją teoretyczną a jej potencjałem aplikacyjnym, co – *prima facie* – stanowi jedną z jej największych zalet.

Pod względem metodologicznym monografia sytuuje się jednoznacznie w nurcie postanalizycznej filozofii prawa, co autor *explicite* deklaruje i konsekwentnie realizuje. Charakterystyczne dla tej perspektywy są: antyfundamentalizm filozoficzny, odejście od esencjalistycznego pojmowania znaczenia tekstu prawnego oraz akcentowanie roli wspólnot interpretacyjnych i kultury prawniczej. Jednocześnie Autor nie odrzuca dorobku tradycji analitycznej, lecz traktuje go instrumentalnie – jako zestaw narzędzi przydatnych do precyzyjnego opisu praktyk interpretacyjnych.

Na szczególne podkreślenie zasługuje świadome przekraczanie granic między teorią a praktyką prawniczą. Autor realizuje postulat integracji wewnętrznej prawnawstwa, pokazując, że refleksja teoretyczna nie musi pozostawać na poziomie metajęzyka, lecz może – i powinna – „wchodzić do gry” w sporach dogmatycznych. W tym sensie książka może być odczytywana jako przykład teoretycznoprawnej analizy trudnych przypadków (*hard cases*).

Całość wywodu cechuje wysoki stopień samoświadomości metodologicznej. Autor ujawnia zarówno swoje założenia filozoficzne, jak i osobowe uwarunkowania

badań, co wzmacnia transparentność narracji i sprzyja krytycznej lekturze. Dzięki temu monografia nie tylko przedstawia określone stanowisko, lecz również zaprasza do merytorycznego sporu (*ad rem*).

Za zasadniczy rezultat przeprowadzonych badań należy uznać wypracowanie przez Autora oryginalnej, spójnej i teoretycznie samoświadomej koncepcji kulturowej judycjalizacji administracji publicznej, która stanowi istotne *novum* zarówno na gruncie teorii prawa, jak i nauki prawa administracyjnego. Autor nie poprzestaje na adaptacji istniejących kategorii pojęciowych, lecz dokonuje ich twórczej rekonstrukcji i przesunięcia akcentów: od judycjalizacji rozumianej instytucjonalnie lub proceduralnie ku judycjalizacji pojmowanej jako proces kulturowy i interpretacyjny.

Szczególnie cenne jest konsekwentne wykazanie, że związanie administracji publicznej prawem nie powinno być redukowane do formalnego podporządkowania normom stanowionym (*lex*), lecz musi obejmować związanie *ius*, rozumianym jako zespół reguł interpretacyjnych, konstrukcji koncepcyjnych, wartości oraz standardów profesjonalnej kultury prawniczej. Taka perspektywa pozwala Autorowi przekroczyć jałowy spór między formalizmem a aktywizmem interpretacyjnym i zaproponować bardziej adekwatny opis rzeczywistej praktyki stosowania prawa administracyjnego.

Drugim istotnym walorem monografii jest przełamanie utrwalonego w polskim dyskursie prawniczym przeciwstawienia sędziego i urzędnika. Autor w sposób przekonujący argumentuje, że różnice instytucjonalne między tymi podmiotami nie uzasadniają radykalnego różnicowania ich statusu interpretacyjnego (*de iure*). Ukazanie urzędnika jako członka tej samej wspólnoty interpretacyjnej co sędzia sądu administracyjnego ma nie tylko znaczenie deskryptywne, ale również istotny wymiar normatywny i aksjologiczny. Propozycja ta przyczynia się do rekonstrukcji kulturowego obrazu urzędnika jako podmiotu odpowiedzialnego, refleksyjnego i współtworzącego sens prawa, a nie jedynie wykonawcy politycznych poleceń.

Na szczególne uznanie zasługuje także dogłębna analiza praktyk interpretacyjnych w prawie administracyjnym, zwłaszcza tych, które bywają marginalizowane lub uznawane za problematyczne w dominującym dyskursie formalistycznym. Autor pokazuje, że takie zjawiska jak przełamywanie znaczenia językowego, stosowanie zasad prawa czy różnicowanie „prędkości” interpretacji nie są patologiami systemu, lecz nieuniknionymi elementami praktyki prawniczej w warunkach otwartości tekstu prawnego. Ich problematyczność nie polega na samym istnieniu, lecz na braku kulturowej i teoretycznej refleksji nad ich statusem.

W tym kontekście istotnym walorem monografii jest demaskowanie rozbieżności między deklarowanym formalizmem a faktycznym pluralizmem interpretacyjnym obecnym w orzecznictwie sądów administracyjnych. Autor, korzystając z precyzyjnego instrumentarium analitycznego, ujawnia „ukryte dyrektywy interpretacyjne” oraz niejawne założenia aksjologiczne, które faktycznie kierują procesem wykładni. Dzięki temu książka wnosi istotny wkład w krytyczną samoidentyfikację administracyjnoprawnego dyskursu orzeczniczego i doktrynalnego.

Kolejnym wartościowym elementem monografii jest wyjątkowo rzetelna i wyważona rekonstrukcja konkurencyjnych projektów teoretycznoprawnych. Analizy juryscentryzmu Artura Kozaka, holizmu interpretacyjnego Marcina Matczaka

oraz modelu wykładni Wojciecha Jakimowicza nie mają charakteru polemicznego w sensie retorycznym, lecz stanowią przykład dojrzałej krytyki immanentnej (*critica immanens*). Autor potrafi wskazać zarówno mocne strony omawianych koncepcji, jak i ich ograniczenia z perspektywy prawa administracyjnego, co świadczy o wysokim poziomie kompetencji teoretycznych i praktycznych.

Na uwagę zasługuje również interdyscyplinarność analizy, przejawiająca się w umiejętnym wykorzystaniu dorobku filozofii prawa, socjologii wiedzy, teorii administracji oraz etyki zawodów prawniczych. Interdyscyplinarność ta nie prowadzi jednak do eklektyzmu – przeciwnie, wszystkie zapożyczenia teoretyczne podporządkowane są jasno określönemu celowi badawczemu.

Wreszcie istotnym walorem monografii jest jej odwaga normatywna. Autor nie ogranicza się do diagnozy istniejącego stanu rzeczy (*de lege lata*), lecz formuluje postulaty dotyczące pożądanego modelu kultury prawniczej administracji publicznej (*de lege ferenda*). Dotyczy to w szczególności takich zagadnień jak urzędnicza niezawisłość, odpowiedzialność za interpretację prawa, relacja między prawem a poleceniami służbowymi czy konwergencja kulturowych ról sędziego i urzędnika. Propozycje te, nawet jeśli mogą budzić kontrowersje, niewątpliwie stanowią wartościowy impuls do dalszej debaty naukowej.

Pomimo niewątpliwych walorów merytorycznych i wysokiego poziomu teoretycznego recenzowana monografia nie jest wolna od pewnych ograniczeń, które warto odnotować z perspektywy krytycznej refleksji naukowej.

Po pierwsze, koncepcja kulturowej judycjalizacji administracji publicznej opiera się na silnym założeniu o relatywnej jednorodności kultury prawniczej, rozumianej jako wspólnota interpretacyjna obejmująca zarówno sędziów, jak i urzędników administracji publicznej. Założenie to, choć teoretycznie płodne i normatywnie atrakcyjne (*prima facie*), może budzić wątpliwości empiryczne. Praktyka administracyjna charakteryzuje się bowiem znacznym zróżnicowaniem organizacyjnym, kompetencyjnym i kulturowym, co może prowadzić do powstawania lokalnych subkultur interpretacyjnych, słabiej sprzężonych z akademicko-orzecznictwem centrum dyskursu prawniczego. Autor sygnalizuje wprawdzie problem niedookreśloności kultury prawniczej, jednak momentami zdaje się przeceniać jej integrującą siłę.

Po wtóre, normatywny potencjał proponowanej koncepcji pozostaje częściowo niedookreślony na poziomie implementacyjnym. Autor przekonująco pokazuje, dlaczego urzędnik powinien postrzegać siebie jako rzecznika prawa, a nie polityki, jednak w mniejszym stopniu odpowiada na pytanie, w jaki sposób postulowana zmiana kulturowa może zostać trwale zakorzeniona w realiach administracji publicznej. Brakuje zwłaszcza pogłębionej refleksji nad mechanizmami instytucjonalnymi i organizacyjnymi, które mogłyby wspierać kulturową judycjalizację w warunkach presji hierarchicznej, zależności służbowej oraz zmiennych uwarunkowań politycznych.

Po trzecie, można podnieść wątpliwość, czy perspektywa juryscentryczna nie prowadzi miejscami do niedostatecznego uwzględnienia pozaprawnych uwarunkowań działania administracji publicznej. Choć Autor wyraźnie dystansuje się od redukcjonistycznego formalizmu, to jednak nacisk na kulturę prawniczą jako podstawowy punkt odniesienia dla urzędnika może marginalizować takie czynniki,

jak ekonomia administracji publicznej, zarządzanie publiczne, uwarunkowania społeczne czy realia organizacyjne urzędów. Z punktu widzenia niektórych nurtów nauki administracji można by oczekiwać szerszego dialogu z tymi perspektywami, zwłaszcza tam, gdzie decyzje administracyjne mają charakter silnie wielokryterialny.

Czwartym aspektem jest to, że w warstwie dogmatycznej pojawiają się okoliczności, w których krytyka formalizmu interpretacyjnego sądów administracyjnych mogłaby zostać pogłębiona o bardziej systematyczną analizę kontrargumentów. Autor trafnie demaskuje sprzeczności i niekonsekwencje w orzecznictwie, jednak rzadziej podejmuje próbę rekonstrukcji racji obronnych formalizmu, takich jak potrzeba przewidywalności rozstrzygnięć, ochrona zasady równości czy ograniczanie arbitralności władzy administracyjnej. Uzupełnienie wywodu o taką perspektywę mogłoby dodatkowo wzmocnić siłę krytyki poprzez jej większą dialektyczność.

Po piątą, można zasygnalizować, że moment osobistego doświadczenia autora w administracji publicznej, choć w sposób uczciwy i samoświadomy ujawniony, wpływa miejscami na normatywną temperaturę wywodu. Subiektywnie pozytywny obraz funkcjonowania administracji „profesjonalnego dołu” może być postrzegany jako trudny do generalizacji (*mutatis mutandis*) na całość administracji publicznej w Polsce. Z perspektywy czytelnika sceptycznego wobec potencjału urzędniczej autonomii należałoby oczekiwać bardziej rozbudowanej refleksji nad przypadkami patologii, konfliktów lojalności czy instrumentalizacji prawa.

Wreszcie pewnym ograniczeniem pracy jest wysoki poziom teoretycznej abstrakcji, który – choć w pełni uzasadniony charakterem monografii – może utrudniać jej recepcję wśród praktyków administracji publicznej. Rozwinięcie większej liczby studiów przypadków lub bardziej szczegółowych rekomendacji praktycznych mogłoby zwiększyć oddziaływanie koncepcji kulturowej judycjalizacji poza środowiskiem akademickim (*in praxi*).

Wszystkie wskazane uwagi krytyczne mają jednak charakter dyskusyjny, a nie dyskwalifikujący. Przeciwnie, świadczą one o teoretycznej gęstości i intelektualnej prowokacyjności monografii, która nie zamyka debaty, lecz ją inicjuje.

Recenzowana monografia Mateusza Wojtanowskiego stanowi ważne i oryginalne dzieło naukowe, które w sposób istotny wzbogaca polską refleksję nad prawem administracyjnym, teorią interpretacji prawa oraz filozofią prawa publicznego. Autor podejmuje temat trudny, wielowymiarowy i obciążony licznymi stereotypami dyskursywnymi, a mimo to przedstawia spójną, intelektualnie dojrzałą i metodologicznie samoświadomą propozycję teoretycznoprawną.

Istotną wartością monografii jest jej zdolność do przełamywania utrwalonych schematów myślenia o administracji publicznej jako obszarze zasadniczo podporządkowanym polityce i pozbawionym autonomii interpretacyjnej. Koncepcja kulturowej judycjalizacji administracji publicznej pozwala spojrzeć na urzędnika nie jako na „technika stosowania prawa”, lecz jako na podmiot współtworzący sens norm prawnych w ramach profesjonalnej kultury prawniczej. Taka redeskrypcja ma doniosłe znaczenie nie tylko teoretyczne, lecz także aksjologiczne i ustrojowe.

Monografia przekonująco pokazuje, że problemy interpretacyjne prawa administracyjnego nie są marginalnym zagadnieniem teoretycznym, lecz stanowią centralny punkt konfliktu między prawem, polityką i administracją w demokratycznym

państwie prawnym. Autor trafnie diagnozuje, że brak jednoznacznego kulturowego umocowania urzędnika jako interpretatora prawa prowadzi do niekonsekwencji orzeczniczych, rozchwiania standardów stosowania prawa oraz osłabienia zaufania do administracji publicznej.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że książka łączy wysoki poziom konceptualnej abstrakcji z realnymi problemami praktyki administracyjnej. Dzięki temu monografia nie jest jedynie teoretycznym eksperymentem, lecz propozycją, która może stać się punktem odniesienia dla dalszych badań empirycznych, reform instytucjonalnych oraz debat o etosie służby publicznej. Autor nie proponuje prostych recept, lecz dostarcza aparatu pojęciowego i odpowiedniego języka, które umożliwiają trafniejsze opisywanie oraz ocenę praktyki administracyjnej.

Z perspektywy rozwoju nauk prawnych ta oryginalna książka wpisuje się w nurt postanalizycznej integracji teorii i dogmatyki prawa, pokazując, że refleksja filozoficzno-prawna może w sposób konstruktywny ingerować w spory praktyki stosowania prawa, zamiast pozostawać na poziomie metateoretycznego komentarza. W tym sensie monografia powinna być traktowana jako modelowy przykład teoretycznoprawnej interwencji w obrębie prawa administracyjnego.

Choć przedstawiona koncepcja kulturowej judycjalizacji administracji publicznej niewątpliwie wymaga dalszego doprecyzowania i konfrontacji z innymi perspektywami badawczymi, jej heurystyczna i krytyczna wartość jest nie do przecenienia (*sine dubio*). Książka otwiera nowe pole badawcze i inicjuje dyskusję, której znaczenie wykracza poza wąsko rozumianą naukę prawa administracyjnego, obejmując szersze zagadnienia funkcjonowania prawa w liberalnej demokracji.

Reasumując, monografia Mateusza Wojtanowskiego zasługuje na jednoznacznie pozytywną ocenę i uwagę czytelników zainteresowanych współczesnymi problemami szeroko rozumianego prawa administracyjnego. Jest to książka oryginalna, rzetelna i inspirująca, która powinna znaleźć trwałe miejsce w kanonie współczesnej polskiej literatury z zakresu teorii i filozofii prawa administracyjnego. Może ona z powodzeniem służyć zarówno jako punkt odniesienia dla dalszych badań naukowych, jak i jako intelektualne wyzwanie dla praktyków prawa administracyjnego, skłaniające do refleksji nad własną rolą w prawniczej wspólnocie interpretacyjnej.